

Fransa "Hayır" dediğinde (TR)

Sinan Ülgen

Radikal Gazetesi, 12 Mayıs 2005. Fransa 'Hayır' dediğinde*

Fransa'da 29 Mayıs'taki referandumda Avrupa Anayasası'na 'Hayır' çıkma ihtimali zayıf değil. Bu tarih hem Avrupa'nın geleceği hem de Türkiye-AB ilişkileri bakımından bir dönüm noktası

12.05.2005

SİNAN ÜLGEN

Avrupalılar için 29 Mayıs günü önemli bir tarih olmaya aday görünüyor.

O gün Fransız halkı taslak Avrupa Anayasası hakkındaki görüşünü belirtecek. AB'nin geleceğini şekillendirmek üzere hazırlanan Avrupa Anayasası'nın yürürlüğe girebilmesi için 25 AB ülkesince ayrı ayrı onaylanması gerekiyor. Bu onay süreci bazı ülkelerde meclis onayı bazı ülkelerde ise doğrudan halkoylaması şeklinde olacak.

Bugüne kadar İspanya referandum ile, Yunanistan, Litvanya, Macaristan, Slovenya ve Danimarka ise meclis kararı ile taslak anayasayı onayladılar. Şimdi sıra Fransa'da.

Fransa'daki halkoylamasından üç gün sonra da Hollanda'da referandum olacak. Daha sonra başta İngiltere olmak üzere yedi ülkede daha halkoylamaları düzenlenecek. Ancak Fransa'daki referandum günü yaklaştıkça, Fransız halkının taslak Anayasaya hayır deme niyeti de belirginlik kazanmaya başlıyor. Son kamuoyu yoklamaları, Fransız halkının yarısından fazlasının hayır deme ihtimalinin güçlü olduğunu gösteriyor.

Öncü ülke

AB'nin öncü ülkelerinden olan ve Almanya ile birlikte en ağırlıklı ülkesi sayılan Fransa'daki görüntü ilk bakışta şaşırtıcı. Zira bugüne kadar Fransa, AB'nin hep daha ileri bir bütünleşme seviyesine ulaşması için çaba göstermişti. AB'nin geleceği ile ilgili yapılan tartışmalarda Fransa'nın federal vizyonu ile İngiltere'nin esnek konfederal yapısı farklı ve birbirlerine tezat teşkil eden iki model olarak ele alınmaktaydı. Hazırlanan anayasa farklı görüşler arasında bir uzlaşma sağlamış ve bir ölçüde de olsa Fransa'nın beklentilerine karşılık verecek bir yapıyı ortaya çıkarmıştı. Örneğin anayasanın getirdiği kurallar ile AB kurumlarında karar alma mekanizması değişiyor, tek bir ülkenin veya az sayıdaki ülkeler grubunun AB'nin kararlarını bloke edebilmesi güçleştiriliyordu. Dış politika ve savunma politikasında daha kurumsal bir yapı oluşturuluyor, böylelikle AB'nin bu alanda daha etkin olmasının önü açılıyordu.

Oysa ki Fransız halkının tutumu nedeniyle şimdi bu kazanımların riske atılması söz konusu. Bu tehlikenin Fransa cephesinden gelmesi de işin bir diğer ilginç yönü. Zira Avrupa Anayasası fikrini İngiltere'nin muhalefetine rağmen AB içinde gündeme taşıyan ve Almanya'yı ikna eden Fransa olmuştu. Kaldı ki anayasayı hazırlamakla görevlendirilen konvansiyona başkanlık eden de eski Fransız devlet başkanlarından

Giscard d'Estaing'den başka biri değildi. Sonuçta taslak anayasa, Fransa'nın hedeflediği Avrupa mimarisinin damgasını taşıyan bir belge niteliğini kazanmıştı. Peki bütün bunlara rağmen Fransız halkı neden anayasaya 'Hayır' diyor?

'Hayır'cılar neden güç kazandı?

Bu sorunun ilk bakışta şaşırtıcı gelebilecek cevabı, "Aslında Fransız halkı Avrupa Anayasası'na hayır demiyor, başka bir soruya cevap veriyor" şeklinde. Fransız halkı aslında anayasaya hayır demekle yalnızca anayasaya hayır demiyor. Aynı zamanda Fransız hükümetine, küreselleşmeye, işsizliğe, Türkiye'nin AB üyeliğine, artan rekabete, avro ve beraberinde getirdiği hayat pahalılığına, son genişlemeye, Avrupa Komisyonu üyesi Bolkestein'a, azalan tarım sübvansiyonlarına vs. duyduğu tepkiyi dile getiriyor. Dolayısıyla referandumdan çıkacak sonuç, halkın sorulan soruya yanıtı yerine, geleceğe yönelik endişelerinin yoğunluğunun ölçüldüğü bir barometre haline geliyor. Kısaca Fransızlar referandumu gelecekleri hakkındaki endişelerini dışavuran bir toplumsal eylem haline dönüştürmüş durumda.

Öte yandan anayasanın kabulü için bütün AB ülkelerinin onayı gerekiyor. Fransız halkının hayır demesi, anayasanın Avrupa çapında kabul edilmesini imkânsız hale getiriyor. Oysa ki bu anayasaya belki Fransa haricinde 24 ülke evet diyecek. Fransa'da hayır diyenlerin yaklaşık olarak 10 milyon kişi olduğunu varsayacak olursak, şimdi bu 10 milyon kişi 430 milyonun geleceğini ipotek altına almış olmuyor mu sorusu meşruiyet kazanıyor.

29 Mayıs'ta Fransa'da ortaya çıkacak neticeyi doğrudan Türkiye konusu ile bağlantılandırmak isteyenler çıkabilecektir. Oysa ki hayır çıksa da evet çıksa da bu sonuç Türkiye'nin AB üyeliği konusunda bir gösterge teşkil etmeyecek. Zira her ne kadar bir kısım Fransız, Türkiye'nin tam üyeliğini engellemek adına referandumda hayır diyorsa da, sonuçta çok başka nedenlerden dolayı Anayasa'ya hayır diyenler de var.

Türkiye'nin müzakereleri

Hal böyle olmakla birlikte, Fransız halkının 'Hayır'ı sonrasında, Türkiye-AB ilişkilerini kısa dönemde olumsuz etkileyecek gelişmeler yine de yaşanabilir. Bunlardan ilki 3 Ekim 2005 için öngörülen tam üyelik müzakerelerinin ertelenmesi tehlikesidir. Uluslararası basında da sıkça yer verilen bu tereddütler, Fransa'nın referandum sonrasında tutum değiştireceği ve Türkiye ile müzakereleri ertelemeye çalışacağı iddiasına dayanıyor. Ancak son günlerde başta devlet başkanı Chirac olmak üzere, Fransız hükümet yetkilileri tarafından yapılan açıklamalar, Fransa'nın Türkiye ile ilgili politikasının referandum sonuçlarına bağlı olmadığını ve bundan dolayı Türkiye ile ilgili müzakerelerin ertelenmesinin söz konusu olmayacağını teyit ediyor. Kaldı ki Türkiye ile tam üyelik müzakerelerinin başlatılması konusunda siyasi karar 17 Aralık'ta Brüksel'de alınmıştır ve müzakerelerin başlaması için ikinci ve ilave bir karara da ihtiyaç yoktur.

3 Ekim tamam ama...

Ancak yine de Fransa'da olası bir hayırın, Türkiye'nin durumunu güçleştireceğini söylemek zor değil. Fransa'da Avrupa Anayasası'nın reddedilmesi Avrupa Birliği içindeki dengeleri bozacaktır. Bu dengelerin yeniden istikrara kavuşması da kolay olmayacak ve zaman alacaktır. Bu nispi istikrarsızlıktan faydalanarak Türkiye'nin

önünü kesmek isteyenler çıkabilir. Bu çevrelerin umudu, Fransa'daki hayır ile, resmi açıklamalar ne yönde olursa olsun, yeniden yeşerecektir.

Bu nedenle 3 Ekim'e dek ülkemizin müzakerelerin açılmasını geciktirmek isteyen çevre ve ülkelere malzeme verecek uygulamalardan kaçınması daha da büyük önem taşımaktadır. 3 Ekim'e kadar geçecek süre zarfında Türkiye'nin siyasi alanda kaydettiği ilerlemelerin geçici ve yüzeysel olduğu ve her an bir geriye dönüşün yaşanabileceği algılamasını kuvvetlendirecek uygulamalardan özellikle kaçınmak gerekecek. Öte yandan anayasa şokundan sonra AB içinde yeni bir durum değerlendirilmesi yapılacağı kuşkusuzdur. Bu gelişme neticesinde, hem Fransa'nın AB içindeki rolü sorgulanmaya başlanacak, hem bugüne kadar AB bütünleşmesinin motoru sayılmış olan Fransız-Alman ittifakı bundan yara alacak, hem de tüm bunların ötesinde Avrupa'nın geleceğine ilişkin tartışmalar ve bu bağlamda genişleme politikası yeniden alevlenecektir. Belirli bir uzlaşma sağlanana kadar, AB ülkelerinin dikkati ve siyasi enerjisi bu konuya odaklanacak ve genişleme dinamiği ister istemez ikinci plana itilecektir. Avrupa'da AB'nin geleceği tartışması gündemde kalmaya devam edecektir.

Bu çerçevede Avrupa'daki Türkiye tartışması da gündemde kalacaktır. Velhasıl sonuçta Türkiye meselesi, Avrupa'nın geleceğine ilişkin olarak ortaya çıkacak ve üzerinde yeni bir uzlaşının sağlandığı model temelinde AB içinde kalıcı bir çözüme bağlanacaktır. Bu modelin de henüz adı konulmamakla birlikte Fransa'nın şampiyonluğunu yaptığı federal unsurları ağır basan bir yapı yerine İngiltere'nin Avrupa vizyonuna daha yakın olan daha esnek bir bütünleşme modeline daha yakın duracağı tahmininde bulunmak mümkündür. Bu hedefe yönelecek bir Avrupa'da Türkiye'ye yer açılması da daha kolay olacaktır. Nitekim Avrupa'ya evet Türkiye'ye hayır diyenlerin başını çekenlerden eski devlet başkanı Giscard d'Estaing, anayasanın mutlak surette kabul edilmesi gerektiğini belirterek bu sayede Türkiye'ye hayır demenin kolaylaşacağını iddia etmektedir.

Paris ve bütünleşme

Fransız referandumunun bir diğer etkisi de, referandumların Avrupa bütünleşmesindeki rolü ile ilgili tartışmaları gündeme taşıması olacak. Bilindiği üzere Fransa kendi anayasasında yapmış olduğu bir değişiklikle yalnızca Avrupa Anayasası'nı değil, Türkiye de dâhil bundan sonraki genişleme kararlarının halkoylaması ile alınacağı ilkesini benimsemiş durumda.

O nedenle Fransa'da yaşananlar, Avrupa'nın geleceğine dair kararların üye ülkelerde referanduma tabi tutulmasının risklerinin daha yakından görülmesi açısından faydalı olacaktır. Bu vesileyle genişleme ile ilgili kararların üye ülkelerde halkoylamasına sunulmasının doğuracağı belirsizlikler de daha iyi görülecek ve Türkiye'nin, daha uzun dönemli de olsa, Avrupa Birliği üyeliğine yönelik en ciddi riski oluşturan bazı üye ülkelerdeki referandum zorunluluğunun tartışmaya açılacağı meşru siyasi zemin oluşacaktır.

Ve böylelikle kaderin cilvesi olarak Fransız halkı 29 Mayıs'ta Avrupa Anayasası'na hayır demekle hem Avrupa'nın kendi vizyonları doğrultusunda şekil almasını önlemiş olacak hem de bu hayır kampanyasında sesi yüksek çıkan Türkiye karşıtı çevreler, Türkiye'nin AB'ye üyeliğini kolaylaştıracak bir sürecin kapısını aralamış olacaklardır.

